

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi S. Sp. z o.o. z siedzibą w [...]
na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...]

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2017 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Skarżąca S. Sp. z o.o. z siedzibą w [...], reprezentowana przez adwokata E. M. w skardze na naruszenie prawa skarżącego do rozpoznawania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniosła o: 1) stwierdzenie, że w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, sygn. akt III AUa .../16, nastąpiła przewlekłość postępowania; 2) przyznanie skarżącej kwoty 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) za stwierdzoną przewlekłość; 3) zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w kwocie 120 zł.

W uzasadnieniu skargi podnosi, że apelacja w niniejszej sprawie została sporządzona w dniu 23 marca 2016 r. Do Sądu Okręgowego w [...] apelacja została

doręczona w dniu 31 marca 2016 r. W dniu 5 maja 2016 r. akta zostały przedstawione sądowi odwoławczemu. Natomiast termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony dopiero na dzień 12 października 2017 r., tj. 1,5 roku od daty złożenia apelacji przez skarżącą. Jest to zdaniem skarżącej bardzo długi okres dla pracodawcy i dla pracownika, który powoduje bardzo długi okres niepewności co do zatrudnienia lub braku zatrudnienia pracownika. Ten okres niepewności dla strony skarżącej był „spotęgowany poprzez fakt chęci” korzystania z pracy pracownika przy projekcie unijnym, ale w związku z decyzją ZUS Spółka wstrzymała się od powierzenia zadań pracownikowi I. N. i musiała wykonanie tych obowiązków powierzyć osobie trzeciej.

W ocenie skarżącej wydanie wyroku przez Sąd Rejonowy (?) nie spowoduje „zbędności orzeczenia w przedmiocie skargi”. Skarga jest zasadna, natomiast wobec prawomocnego już zakończenia postępowania, straciłaby aktualność wyłącznie potrzeba zalecenia podjęcia odpowiednich czynności, o których mowa w art. 12 ust. 3 powołanej ustawy. Nie ma natomiast takiej zbędności wniosek skargi stanowiący - zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy - konsekwencję uwzględnienia podstawy skargi, tj. wniosek o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania. Podobnie nie stanie się bezprzedmiotowy wniosek dotyczący przyznania odpowiedniej sumy pieniężnej jako konsekwencji uwzględnienia skargi na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy.

W ocenie skarżącej, celem skargi na przewlekłość jest zlikwidowanie opieszałości sądu, przed którym sprawa zawisła, poprzez wymuszenie należytej sprawności sądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2005 r., IV CSP 1/05, Biuletyn SN 2006 nr 2, s. 10) i nadanie sprawie odpowiedniego biegu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2006 r., III SPP 162/05). Skarga na przewlekłość ma zapewnić szybką reakcję na trwającą zwłokę w czynnościach sądu (por. mającą moc zasady prawnej uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 71). Wniesienie skargi na przewlekłość postępowania ma bowiem służyć dyscyplinowaniu czynności podejmowanych na danym etapie toczącego się jeszcze postępowania w określonej sprawie (postanowienie Sądu

Najwyższego z 19 stycznia 2006 r., III SPP 162/05; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., III SPP 19/05, OSNP 2005 nr 17, poz. 277).

Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] w odpowiedzi na skargę zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu i wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.), ustawa ta reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. W myśl ust. 2 tego artykułu, przepisy ustawy stosuje się odpowiednio, gdy na skutek działania lub bezczynności sądu albo komornika sądowego doszło do naruszenia prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy), a także ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 71 i uchwała z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 135 oraz postanowienie z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102).

Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i

prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty (ust. 2).

W orzecznictwie podkreśla się, że wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania, lecz powinno wskazywać określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał wadliwie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2012 r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i z dnia 2 marca 2012 r., KSP 1/12, LEX nr 1165252).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną (roczną) beczynność sądu polegającą na niewyznaczaniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 marca 2007 r., III SPP 3/07), jeśli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie. Nie jest to jednak sztywna cezurą czasowa dla oceny zgodności postępowania z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 r., III SPP 56/14 - niepublikowane).

Na szczególny obowiązek zorganizowania systemu jurysdykcyjnego tak, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 8 marca 2005 r. (III SPP 34/05, OSNP 2005 nr 20, poz. 327). Stwierdził w nim, że jest to zwłaszcza konieczne przy rozstrzygnięciu spraw uznanych w wewnętrznym porządku prawnym za wymagające szczególnych procedur zapewniających sprawność i szybkość postępowań sądowych, do których zaliczają się sprawy z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych, gdyż polegają one często na osądzaniu kwestii o życiowym znaczeniu

dla zapewnienia bytu materialnego pracownikom lub ubezpieczonym.

Zasadniczo o nieuzasadnionej zwłoce można mówić wówczas, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy, zachowanie strony, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznawania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, jest dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2016 r., III SPP 52/16 - niepublikowane).

Z kolei, stosownie do treści przepisu art. 2 ust. 2 powołanej ustawy, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W świetle przepisów ustawy z 17 czerwca 2004 r. warunkiem zasadności skargi na przewlekłość jest zatem niezakończenie postępowania w „rozsądnym” terminie, a nie niepodjęcie przez sąd jakiegokolwiek czynności procesowej.

Należy przy tym brać pod uwagę sprawność postępowania (prawidłowość przebiegu czynności procesowych) w toku całej sprawy, a więc od momentu wniesienia przez skarżącego odwołania kwestionującego decyzję organu rentowego (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 292). Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznawania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw poza kolejnością wpływu. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, jest dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy.

Biorąc powyższe pod rozwagę, stwierdzić należy, że wyrokiem z dnia 22 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie S. Sp. z o.o. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w [...] z dnia 27 maja 2014 r. stwierdzającej, że I. N. nie podlega pracowniczym ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 lutego 2014 r. Apelację wniosła odwołująca się Spółka w dniu 31 marca 2016 r. Akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 6 maja 2016 r. W dniu 9 maja 2016 r. sprawa została zarejestrowana w rep. AUa i nadano jej sygn. III AUa .../16. Z kolei w dniu 10 maja 2016 r. Przewodnicząca III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...] wydała zarządzenie o przydzieleniu sprawy według kolejności wpływu zgodnie z § 43 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 2316). W dniu 1 czerwca 2016 r. Przewodnicząca Wydziału III wyznaczyła termin rozprawy apelacyjnej na dzień 12 października 2017 r. W tym też dniu została zamknięta rozprawa, zaś wyrok w sprawie ogłoszono 26 października 2017 r.

Ustawa z 17 czerwca 2004 r. nie określa, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego

można mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120, oraz z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121), przy czym, jeżeli zwłoka przekracza 12 miesięcy, nie oznacza to samo przez się, że nastąpiła przewlekłość postępowania w rozumieniu tej ustawy. W niniejszej sprawie taki okres oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej nie został przekroczony, ponieważ termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony w dniu 1 czerwca 2016 r. a zatem po upływie niespełna miesiąca od dnia wpływu apelacji wraz z aktami sprawy do Sądu Apelacyjnego.

Uwzględniając okoliczności podniesione w odpowiedzi na skargę, a dotyczące zarówno wpływu spraw do III Wydziału Sądu Apelacyjnego w [...], obsady sędziowskiej tej jednostki organizacyjnej, jak i konieczności rozpoznawania spraw w kolejności ich wpływu, z nadaniem priorytetu sprawom pilnym, do których sprawa objęta skargą nie należy (stosownie do § 2 pkt 5 lit. f rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych; Dz.U. z 2015 r., poz. 2316, sprawami pilnymi z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawy dotyczące ustalenia prawa do emerytury lub renty), nie można uznać, aby taki czas oczekiwania na prawomocne rozpoznanie sprawy nosił znamiona przewlekłości. Skarżąca nie wykazała zaś istnienia jakichkolwiek okoliczności przemawiających za potrzebą załatwienia jej sprawy poza kolejnością wpływu, bo za takie uznać nie można ogólnych twierdzeń o bardzo długim okresie niepewności co do zatrudnienia lub braku zatrudnienia pracownika.

Zdaniem Sądu Najwyższego, pełnomocnik strony, któremu zarządzenie z dnia 1 czerwca 2016 r. o wyznaczeniu rozprawy na dzień 12 października 2017 r. zostało doręczone dnia 5 czerwca 2016 r. mógł złożyć wniosek o rozpoznanie sprawy poza kolejnością wpływu, jeżeli przedstawi argumenty wskazujące, że występuje szczególnie uzasadniony przypadek, w którym przewodniczący wydziału może zarządzić rozpoznanie sprawy poza kolejnością. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III SPP 44/17

pełnomocnik strony, który nie składa wniosku o skierowanie sprawy na termin rozprawy apelacyjnej poza kolejnością wpływu, ze wskazaniem, że występuje szczególnie uzasadniony przypadek, nie może skutecznie domagać się stwierdzenia przewlekłości postępowania, gdy rozprawa apelacyjna została wyznaczona, zgodnie z kolejnością wpływu (§ 56 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych w związku z art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki).

Dodatkowo podkreślić należy, że regulacja ustawy o skardze na przewlekłość postępowania służy dwóm celom - zarówno funkcji prewencyjnej, zmierzającej do wymuszenia nadania sprawie odpowiedniego biegu (zdyscyplinowania sądu do podjęcia czynności właściwych na danym etapie postępowania), jak i funkcji kompensacyjno-represyjnej, polegającej na umożliwieniu dochodzenia naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości postępowania. Choć w orzecznictwie Sądu Najwyższego aktualnie dominuje pogląd o konieczności merytorycznego rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania już po prawomocnym zakończeniu postępowania, jeżeli została wniesiona przed tą datą, to nie ma wątpliwości, że taka skarga spełnia oba wskazane wyżej cele, jeżeli do wyznaczenia rozprawy doszło na skutek jej wniesienia. Jeżeli natomiast skarga na przewlekłość postępowania została złożona już po wyznaczeniu rozprawy apelacyjnej (o czym skarżąca została zawiadomiona dnia 5 czerwca 2016 r.) i to w dniu rozprawy, co miało miejsce w niniejszej sprawie (skarga została złożona osobiście dnia 12 października 2017 r. w Biurze Obsługi Interesantów Sądu Apelacyjnego w [...]), to oczywiste jest, że nie mogła spełnić jednej ze swoich funkcji, tj. prewencyjnej i została wniesiona wyłącznie w celu uzyskania odszkodowania. W tym kontekście nasuwa się też spostrzeżenie, że zachowanie skarżącej, wnoszącej skargę na przewlekłość postępowania w dniu rozprawy apelacyjnej, o którym wiedział kilkanaście miesięcy wcześniej, może być uznane za naruszające wynikający z art. 3 k.p.c. (stosowanego w postępowaniu ze skargi na przewlekłość postępowania na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z 17 czerwca 2004 r.

w związku z art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) obowiązek stron i uczestników postępowania dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, co obejmuje także nienadużywanie praw procesowych. W uchwale z dnia 11 grudnia 2013 r., III CZP 78/13 (OSNC 2014 nr 9, poz. 97) Sąd Najwyższy stwierdził, że ogólnie rzecz ujmując, działanie niezgodne z dobrymi obyczajami może polegać na tym, że czynności, które są przewidziane przez ustawę i formalnie dopuszczalne, w okolicznościach sprawy są wykorzystywane niezgodnie z funkcją przepisu, w sposób nieodpowiadający rzeczywistemu celowi przyznanego uprawnienia. Wniesienie skargi na przewlekłość postępowania tuż przed prawomocnym zakończeniem postępowania w sprawie w takich okolicznościach, jak zaistniałe w niniejszej sprawie, może być zaś ocenione jako wykorzystanie tego uprawnienia w sposób niezgodny z jego rzeczywistym celem, jakim jest uzyskanie ochrony prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym w „rozsądnym terminie” (tak postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2017 r., III SPP 24/17 i z dnia 7 września 2017 r., III SPP 39/17).

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

kc